

امر به معروف و نهی از منکر و نقش علماء

(ترجمه)

الله سبحانه و تعالی تمام مسلمانان را موظف کرده که همه احکام اسلام را اجرا کنند و دستور داده که به عقیده خود وفادار بمانند، احکام دین را به کار بندند و آن را در سراسر جهان منتشر سازند. این عمل را «امر به معروف» و «انجام نیکی» نامیده است. در مقابل، از هر امر بدعت‌گذاری شده‌ای که از اسلام نیست نهی کرده و دستور داده که هر فکری که تازه وارد شده یا وارد خواهد شد، ریشه‌کن شود؛ این را «نهی از منکر» عنوان نموده است.

امت رسول معظم اسلام، محمد صلی الله علیه وسلم، بهترین و برترین امت‌ها بوده و می‌باشد؛ چرا که حمل این مسئولیت بزرگ، یعنی امر به معروف و نهی از منکر، مفتخر است. چنانچه الله سبحانه و تعالی چنین می‌فرماید:

﴿كُنْتُمْ خَيْرَ أُمَّةٍ أُخْرِجَتْ لِلنَّاسِ تَأْمُرُونَ بِالْمَعْرُوفِ وَتَنْهَوْنَ عَنِ الْمُنْكَرِ﴾ [آل عمران: 110]

ترجمه: شما بهترین امتی می‌باشید که برای (هدایت) مردم (به سوی سعادت دنیا و آخرت) برانگیخته شدید، تا امر به معروف و نهی از منکر کنید.

امت رسول الله صلی الله علیه وسلم این افتخار و نشان بزرگ را تنها به خاطر امر به معروف و نهی از منکر و ایمان به الله سبحانه و تعالی کسب کرده است. هرگاه امر به معروف و نهی از منکر ترک شود، آنگاه امت از این جایگاه سقوط کرده، این نشان و افتخار از آن گرفته شده و مستحق آتش خواهد شد. چنانچه الله سبحانه و تعالی چنین می‌فرماید:

﴿كَانُوا لَا يَتَنَاهَوْنَ عَنْ مُنْكَرٍ فَعَلُوهُ لَبِئْسَ مَا كَانُوا يَفْعَلُونَ﴾ [مائده: 79]

ترجمه: آن‌ها از منکر (کارهای زشتی که) انجام می‌دادند یکدیگر را نهی نمی‌کردند چه بدکاری انجام می‌دادند!

امر به معروف و نهی از منکر عملی است که بر ما واجب شده است. چنانچه رسول الله صلی الله علیه وسلم چنین می‌فرماید:

«من رأى منكراً فليغيره بيده، فإن لم يستطع فبلسانه، فإن لم يستطع فبقلبه، وذلك أضعف الإيمان»

ترجمه: هر کس از شما منکری را ببیند، باید آن را با دست خود تغییر دهد، اگر نتوانست با زبان، و اگر نتوانست با قلب خود که این ضعیف‌ترین ایمان است.

این عمل باید بر پایه علم باشد و مطابق علم شرعی انجام شود، وگرنه عبادت محسوب نمی‌شود. چگونه کسی که خود به معروف آگاه نیست، می‌تواند دیگران را به آن امر کند؟ بنابر این قول «فاقد الشيء لا يعطيه...»؛ کسی که چیزی ندارد، نمی‌تواند آن را به دیگری بدهد...» چگونه کسی که نمی‌داند منکر چیست، می‌تواند از آن نهی کند؟ اصل عبادت علم است و علم لازمه آن است. پس پس از کسب علم شرعی، عمل واجب می‌شود.

در موضوع امر به معروف و نهی از منکر باید مشخص کنیم که این وظیفه بر عهده کدام نهادها یا افراد است تا بدانیم دقیقاً چه کسانی موظف به اجرای آن هستند، چرا که اجرای آن به معنای به‌کار بستن احکام شرعی است.

اما در مورد نقش علماء در جامعه: در حدیثی چنین روایت شده است:

«صنفان من الناس إذا صلحا صلح الناس وإذا فسدا فسد الناس؛ العلماء والأمرء»

ترجمه: دو گروه از میان مردم هرگاه صالح باشند، مردم صالح می‌شوند و هرگاه فاسد باشند، مردم فاسد می‌شوند؛ آن‌ها علما و فرمانروایانند.

مردم ذاتاً تمایل دارند اهل علم را بزرگ بدانند و به آن‌ها احترام بگذارند، زیرا تقوا، ترس از الله سبحانه و تعالی و علم را در آنان مشاهده می‌کنند. علما مورد توجه و نظر همه‌اند؛ هم عامه و هم خاصه، هم دوستداران و هم دشمنان.

علما همیشه با حق سخن گفتند و از سرزنش هیچ ملامتگری نهراسیدند. آن‌ها مصداق این فرموده الهی می‌اشند:

﴿إِنَّمَا يَخْشَى اللَّهَ مِنْ عِبَادِهِ الْعُلَمَاءُ﴾ [فاطر: 28]

ترجمه: تنها کسانی که از الله (سبحانه و تعالی) می‌ترسند، علما هستند.

علاوه بر مقابله با حملات دشمنان اسلام علیه دین اسلام و مسلمانان، علما در برابر حکام و سلاطین نیز حق را می‌گفتند، آنان را مورد بازخواست قرار می‌دادند، در برابر ستمگران می‌ایستادند و آنان را از ستمگری شان باز می‌داشتند و از ظلم و انتقام حکام نمی‌ترسیدند.

حکام از علما ترس داشتند و به آن‌ها احترام می‌گذاشتند تا آنجا که برخی از حکام به سربازان و درباریان خود دستور می‌دادند وقتی عالمی به سوی قصر سلطان و مجلس او حرکت می‌کند، قبل از رسیدن آن عالم به سلطان خبر دهند تا سلطان برای دیدار با عالم آماده شود و آن عالم او را برخلاف میل خود نبیند.

مردم چیزی را نمی‌پذیرند مگر آنکه علما آن را بگویند و قبول کنند. هیچ حاکم یا غربی نتوانسته‌اند هیچ چیز جدیدی را به مردم عرضه کنند مگر از طریق علما.

حکام جایگاه علما را به ویژه در زمان ما فهمیدند و آن‌ها را که ضعف ایمان داشتند، به خود جذب کردند و به آن‌ها جایگاهی و مقامی در میان جامعه دادند، ثروت‌ها و اموال فراوان به آنان بخشیدند. آن‌ها را به عنوان علماء معرفی کردند که فتواهای مورد پسند اهل سلطه و قدرت صادر کنند و آنچه را حکام حلال کرده، حلال بشمارند، و متون شرعی را مطابق هوای حکام و سلاطین تفسیر کنند. همه این کارها از حب دنیا و ترجیح منافع شخصی بر دین و شرع می‌باشد. آنان فراموش کردند که آنچه نزد الله سبحانه و تعالی ست بهتر و پایدارتر است و زندگی دنیا را بر آخرت ترجیح دادند.

ای علماء! چگونه نفس خود را گمراه ساختید و به فریب افتادید که دست از شرع پروردگارتان و نظام دین‌تان و طریقه پیامبرتان برداشتید؟ آیا نمی‌دانید که سلطنت و حاکمیت در اسلام از آن الله سبحانه و تعالی ست، اما رضایت دادید که آن به دست مردم باشد نه الله سبحانه و تعالی؟ آیا نمی‌دانید دولت رسول الله صلی الله علیه وسلم چگونه بود، اما این دولت‌های پراکنده را پذیرفتید؟ آیا نمی‌دانید که رسیدگی به امور مردم، اصلاح جامعه و برپایی دعوت اسلام از وظایف خلیفه است؟

چگونه سکوت کردید و دیدید که مردم از گرسنگی، جهل، بیماری و فقر می‌میرند و به سوی حکام نرفتید تا آن‌ها را به رسیدگی به امور رعیت امر کنید؟ آیا فراموش کرده‌اید قول فرموده رسول الله صلی الله علیه وسلم را:

«كُلُّكُمْ رَاعٍ وَكُلُّكُمْ مَسْئُولٌ عَنْ رَعِيَّتِهِ»

ترجمه: همگی شما چوپانیید و همه مسئول گله خود هستید.

آیا شرع و دین‌تان شما را به قیام علیه حاکم ظالم و بازداشتن او از ظلم و فساد امر نکرده است؟ رسول الله صلی الله علیه وسلم چنین می‌فرماید:

«تَتَأْمُرُنَّ بِالْمَعْرُوفِ وَتَنْتَهُوْنَ عَنِ الْمُنْكَرِ وَتَتَأَخَذْنَ عَلَى يَدِ الظَّالِمِ وَتَتَوَطَّرُنَّهُ عَلَى الْحَقِّ أَطْرًا وَتَقْصِرُنَّهُ عَلَى الْحَقِّ قَصْرًا»
(ابو داود و ترمذی)

ترجمه: شما باید امر به معروف و نهی از منکر کنید و دست ظالم را بگیرید، و او را به حق وادار کنید...

آیا از بازخواست و انتقام حکام می‌ترسید و فراموش کرده‌اید فرموده رسول الله صلی الله علیه وسلم را:

«سید الشهداء حمزة ورجل قام إلى إمام جائر فأمره ونهاه فقتل» (رواه الحاكم)

ترجمه: سرور شهداء حمزه و مردی است که در برابر امام ظالم ایستاده او را امر و نهی نموده کشته می‌شود.

«أن أفضل الجهاد كلمة حق عند سلطان جائر» (رواه ابن ماجه والنسائي)

ترجمه: بهترین جهاد، گفتن حقیقت در حضور سلطان ظالم است.

ای علماء! آنچه امروز مسلمانان از پراکندگی، ویرانی، گرسنگی، فقر و ضعف رنج می‌برند و ظلمی که از حکام شان می‌بینند، شما مسبب اصلی آن هستید و بیشترین سهم را از این بار بر دوش دارید. چون ظلم و تعطیل احکام شرع را دیدید؛ ولی در برابر ستمگران "کلمه حق" را نگفتید، بلکه حتی به دفاع از آن‌ها برخاستید، و به آنان مشروعیت بخشیدید، ظلم‌شان و تفرقه مسلمانان در کشورها و مرزهای ساختگی «سایکس-پیکو» را توجیه کردید، مشروعیت دموکراسی و حکومت مردم را به جای حکومت الله سبحانه و تعالی پذیرفتید و متون شرعی را به میل خود و حکام تان تأویل نمودید. اما رسول الله صلی الله علیه وسلم شما را چنین هشدار می‌دهد:

«مَنْ أَتَى أَبْوَابَ السُّلْطَانِ افْتِنَ»

ترجمه: کسی که بر دروازه سلطان رود گرفتار فتنه می‌شود.

«إِنَّ أَخَوْفَ مَا أَخَافُ عَلَيْكُمْ بَعْدِي كُلُّ مُنَافِقٍ عَلِيمِ اللِّسَانِ»

ترجمه: ترسناکترین چیزی که بعد از من از آن می‌ترسم، منافقی است که زبانش آگاه است.

ای علماء! الله سبحانه و تعالی شما را برای حمل بزرگترین امانت‌ها و سنگین‌ترین مسئولیت‌ها برگزید؛ امانت انتقال علم، بیان حقایق و هدایت امت به راه حق. شما وارثان انبیاء هستید که پیام الله سبحانه و تعالی را به مردم رساندند. پس مسئولیت شما عظیم است و سرنوشت امت اسلامی در دستان شما قرار دارد. بنابراین، وظیفه شما و از بزرگترین مسئولیت‌های تان این است که در برابر باطل بایستید و حق را آشکار کنید. شما قلعه مستحکم در برابر فتنه‌ها و ظلمی هستید که این امت را فرا گرفته است.

امت اسلامی امروز با موج‌هایی از فتنه، گمراهی و فساد در ابعاد گوناگون مواجه است، که در رأس آن غیبت دولت اسلام و رها کردن شریعت قرار دارد. در این وضعیت، نقش شما علما در مقابله با باطل و هدایت امت به سوی حق، نقش اساسی و غیرقابل اغماض است. امت انتظار دارد شما امامان هدایت باشید و مسئولیت خود را در مقابله با منکراتی که عقیده، نظام و احکام آن را تهدید می‌کند، به درستی ایفا کنید.

ای علماء! در این دوران که فتنه‌ها، اختلافات، تفرقه‌ها و پراکندگی‌ها افزایش یافته و زیر سلطه نظام‌های فاسدی هستیم که باطل را ترویج می‌کنند. بر شما واجب است که در صفوف مقدم دفاع از شریعت و حق باشید. مسئولیت شما در این زمان بسیار بزرگ است. باید حافظان شریعت باشید، امت را به سوی حق هدایت کنید و راه‌های شرعی برای تغییر را به آنان

نشان دهید. امت وقتی علما ساکت باشند، سکوت می‌کند، اما هرگاه علما سخن بگویند و حق را بیان کنند، امت پشت سر آنان حرکت خواهد کرد. شما وارثان انبیاء در روشن کردن حقایق، بیان شریعت و رد باطل هستید. نباید دست روی دست بگذارید و در برابر منکراتی که امت را تهدید می‌کند سکوت کنید. همانگونه که انبیاء علیهم السلام دعوت و عدالت را در زمین برپا می‌کردند، امروز علمای ما باید پرچم این راه را به دست گیرند، امت را به قله‌ها و پیشگامی برسانند و به آن بیاموزند که چگونه بین ضلالت و هدایت تمیز قائل شود.

الله سبحانه وتعالی در قرآن مجید بیان کرده که علما باید امر به معروف و نهی از منکر کنند و امت را به سوی حق هدایت نمایند. همچنین واجب کرده که امت اسلامی بر نیکی و تقوا همکاری کنند و در برابر باطل در هر شکلی که باشد، چه فکری، سیاسی یا اجتماعی، بایستند. چنانچه الله سبحانه وتعالی چنین می‌فرماید:

﴿تَأْمُرُونَ بِالْمَعْرُوفِ وَتَنْهَوْنَ عَنِ الْمُنْكَرِ وَتُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ﴾

ترجمه: امر به معروف و نهی از منکر می‌کنید و به الله (سبحانه وتعالی) ایمان می‌آورید.

این وظیفه‌ای همگانی برای امت است، اما علمای امت رهبران این وظیفه‌اند. شما علم شرعی دارید که معروف و منکر را تشخیص می‌دهد و باید پیشگام مبارزه با باطل و فساد در نظام‌های حکومتی باشید.

مسئولیت علمای دین در مقابله با باطل، مسئولیت دینی است که نباید در آن کوتاهی شود. شما امامان امت و نگهبانان شریعت هستید. امت اسلامی امروز به شدت به شما نیاز دارد تا حق را برایش تبیین و او را هدایت کنید؛ هر کس به امور مسلمانان بی‌توجه باشد، از آنان نیست.

برای آن‌که اما در زمین استوار شده و تمکین یابد، نیازمند بازگشت علماء به نقش پیشگامانه خود در رهبری امت به سوی برپایی خلافت است، خلافتی که شریعت اسلامی را در داخل تطبیق نموده و آن را با دعوت و جهاد به جهان حمل کند.

ای علماء! راضی نباشید دین شما در مساجد و گوشه‌های تاریک محصور بماند. ما در حزب التحریر شما را با تأسی از آیه شریفه:

﴿وَتَوَاصَوْا بِالْحَقِّ وَتَوَاصَوْا بِالصَّبْرِ﴾

ترجمه: و یکدیگر را به حق و صبر توصیه می‌کنند.

به همکاری برای برپایی دولت خلافت راشده دوم بر منهج نبوت دعوت می‌کنیم؛ دولتی که قادر است اسلام را به شکوه سابقش بازگرداند. همانطور که الله سبحانه وتعالی چنین می‌فرماید:

﴿هَذَا بَلَاغٌ لِلنَّاسِ وَلِيُنذَرُوا بِهِ﴾

ترجمه: این پیامی است برای مردم تا به وسیله آن برحذر باشند.

برگرفته شده از شماره‌های ۴۶۲ - ۴۶۳ - ۴۶۴ مجله الوعي

نویسنده: اکرم ناجی- یمن

مترجم: محمد علی مطمئن